

**QUESTIONUM SELECTARUM
IN APOCALYPSIM
S. JOANNIS APOSTOLI
DILUCIDATIO.**

AUCTORE WOUTERS (1).

Præfatio.

Verbum apocalypses, id est, revelationis, propriè Scripturarum est, et à nullo sapientium hujus seculi apud Græcos usurpatum. Ita S. Hieron. in cap. I Epist. ad Galat. *Apocalypsis* itaque est vocabulum Græcum, Latine significans *revelationem*. Derivatur à verbo ἀποκαλύπτω, quod apud Græcos est antiquissimum ac usitatissimum. Sicut autem hodiè nos Latini rectè dicimus: *Adjuvo, adjutus*, et similia; et tamen vox *adjuto* est barbara, ac minimè Latina; ita olim apud gentiles Græcos vixit verbum ἀποκαλύπτω, non verò vox ἀποκαλύπτω. Unde sicut Cicero à verbo *beo* primus derivavit vocem *beatitudo*, ita apostoli à verbo ἀποκαλύπτω primi derivaverunt vocem ἀποκαλύπτω. Primum verò derivator non fuit S. Joannes; siquidem etiam S. Paulus, ante hujus libri conscriptionem dudum defunctus, cap. 14 Epist. 1 ad Cor., v. 26, inter primitivè Ecclesie charismata ponit *apocalypsim*, id est, scientiam per revelationem infusam, qualem habent prophete. Quia igitur gentiles Græci ignorarunt propheticas divine Majestatis revelationes, idè voce *apocalypses* non habuerunt opus.

Porro summam esse hujus libri dignitatem, testatur S. Hieron., epist. ad Paulinum, cap. 7, ubi ita scribit: *Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi, pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.* Et in cap. 50 Isaie prophetae culpatur Chiliaetas hereticus, seu Millenarius, quòd eorum error natus sit, quia non intelligebant *Apocalypsim Joannis in superficie litteræ medullata Ecclesie sacramenta continere.* Hoc est, aliud apparere in vocibus, aliud apparere in sensibus, quia ferè omnia sunt allegoriæ atque enigmata. Item Dionysius Alexandrinus, apud Eusebium, lib. 7 Histor. ecclesiast., cap. 25, de Apocalypsi hæc dicit: « Ego verò, quantum ad meam sententiam pertinet, spernere aut abjicere scripturam libri hujus nullatenus audeo..... Sed hoc magis de eo iudico, quòd excedat atque eminent, quæ in eo scripta sunt, auditionis modum, et sit in eo arcana quidam et reconditis, atque admirandis omnibus sensus, quem et ego admiror ac veneror, etiamsi non intelligo. Et ita sentio, quòd divina aliqua sacramenta

(1) Vid. Wouters Vitaan, vol. 25 *Curs. compl. Script. sacr.*, col. 707, 708.

sermonibus contegantur humanis, non tam iudicio meo discernens, quam fide credens; et idè non reprobo quæ non intelligo; sed, tantò magis admiror, quantò minis assequor. »

Argumentum verò, seu scopus hujus libri nihil aliud est quam propheta rerum maximè notabilium, in Ecclesia gerendarum à primo Christi adventu usque ad finem seculi, uti testatur S. P. Aug., lib. 20 de Civ. Dei, cap. 8. Itaque tribus primis capitulis exponitur status quem isto tempore habebant ecclesie Asiaticæ; episcoporum virtutes et vitia commemorantur, disponuntur de ipsis varia; et omnes istæ ecclesie instruuntur circa grassantem tempe persecutionem. Quarto et seqq. capp. prædicatur et exponitur posterior decursus totius Ecclesie; ac præsertim exhibentur seu describuntur persecutiones à principibus paganis adversus Ecclesiam movendæ; ut fideles, telis jam ante prævisis, lenius feriantur, et ad patientiam constantiamque animentur. Deinde describuntur septem plage novissimæ, strages Gog et Magog, Antichristi et complicum illius interitus, hujus universi excidium, universale iudicium, et tandem aeterna beatorum gloria.

QUESTIO PROEEMIALIS PRIMA.

An Apocalypsis sit sacra et canonica scriptura.

Quòd de auctoritate et authenticitate hujus libri olim nonnulli dubitaverint, testatur Dionysius Alexandrinus in libris de Repromissionibus, cujus verba referuntur ab Eusebio, lib. 7 Hist. eccles., cap. 25: « Quidam Alexandrini episcopi, inquit Eusebius, qui cum præcesserant, librum hunc neque Joannis Apostoli esse dicebant, neque inter canonicos numerandum. » Imò S. Hieron., epist. 129, scribit ecclesias Græcas liberè Apocalypsim non recipere. Inter antiquos hæreticos Cerdon et Marcion, inter novos verò Lutherus, Brasilius et Kemnitiis Apocalypsim rejecerunt. Eusebius quoque in suis annotationibus in Apocalypsim varia contra ejusdem libri auctoritatem objicit. Verùm

Resp. et dico: Certum est de fide est Apocalypsim esse sacram et canonicam scripturam.

Prob. 1^a, quia id sub anathemate definitum est à concil. Trid., sess. 4. Similiter in catalogis librorum sacrarum à concil. Cardhagin. III, et ab Innoc. I, itemque à concilio Romano sub pontifice Gelasio,

necnon à concilio Florentino editis, semper recensetur Apocalypsis S. Joannis cum reliquis sacris et canonicis libris. Et in concilio etiam Ancyrano, can. ult., mentio est Apocalypsis tanquam libri sacri à S. Joanne conscripti. Item in concil. Tolet. IV, can. 16, ita statuitur: « Apocalypsim librorum multorum conciliorum auctoritas, et synodica sanctorum præsulum Romanorum decreta Joannis Evangelistæ esse præscribunt, et inter divinos Libros recipiendum constituerunt. Et quia plurimi sunt qui ejus auctoritatem non recipiunt, eumque in Ecclesiâ Dei prædicare contemnunt, si quis eum deinceps.... non receperit,.... excommunicationis sententiam habeat. »

Prob. 2^a ex SS. Patribus, Dionys. Areopag., lib. de eccles. Hier., cap. 5, p. 3, Apocalypsim vocat *arcanam et mysticam visionem dilecti discipuli Domini*. Et lib. de divin. Nonin., cap. 2, inter S. Scripturæ textus allegat hunc ex cap. 1 Apocal.: *Hæc dicit, qui est, qui erat, et qui venturus est, Omnipotens*. S. Gregor. Nazianz., etsi aliquando Apocalypsim non admisit, admittit tamen orat. 52, quam in presentia 150 episcoporum habuit, ita loquens: *Nec mihi dubium est quin alii altarum ecclesiarum presides ac patroni sint, quemadmodum in Apocalypsi Joannes me docet*. Eandem ut scripturam sacram citat S. Irenæus, lib. 1, cap. 27. Item canonicis Scripturis eam annumerant Clemens Alexand., lib. 6 Stromat., cap. 5; Epiphani., hæc. 51; Tertull., lib. de Præscript., cap. 55, et alibi sæpè; Cyprianus, epist. 65; Ambros., lib. de Penit., cap. 9; S. P. Aug., lib. 2 de Doctr. Christ., cap. 8; Gregor. Magn., lib. 4 Moral., cap. 1. Et S. Hieron., epist. 129, scribit Ecclesiam Latinam Apocalypsim juxta veterum scripturarum auctoritatem recipere. Lib. de Scriptoribus ecclesiasticis, in Joanne: *Scriptus, inquit, Apocalypsim, quam interpretatur Justinus Martyr*. Et lib. 1 adversus Jovinian., cap. 14, præterea ostendit Joannem Evangelistam fuisse prophetam, quia vidit in Patmos insulâ Apocalypsim infinita futurorum mysteria continentem. Similiter Eusebius Casarensis, quò, licet in ecclesiasticâ Historiâ dubiè loquatur de Apocalypsi, tamen in Chronico ad annum 96 ait: *Apostotus Joannes in Patmos insulam relegatus, Apocalypsim vidit, quam Irenæus interpretatur*.

Obj. 1^a: Caius quidam, vetustus auctor, apud Eusebium, lib. 5 Histor. eccles., cap. 22, asserit Apocalypsim esse scriptam à Cerintho hæretico; atqui hic certò non scripsit libros sacros et canonicos; ergo, etc.—Resp. Cui istius opinionem, si de Apocalypsi nostrâ loquatur, esse singularem, falsam, et nulli fundamento innixam. Dico: *Si de Apocalypsi nostrâ loquatur*; nam ulterius responderi potest Caium non loqui de isto libro Apocalypsim quem habemus, sed de alio quodam quem Cerinthus edidit sub nomine magni ejusdam apostoli; cujus verò apostoli, non exprimit Caius. Patet hæc responsio ex verbis Caii: Dicit enim quòd *Cerinthus per adumbratas revelationum, tanquam à magno quodam apostolo conscriptarum species, absurda portenta præstigiasque falsò comminiscitur*.

Obj. 2^a: Cap. 1 Joannes eum dicit beatum, qui servat verba prophetiæ hujus; atqui hoc non videtur verum; quandoquidem nemo sciat quid hæc prophetia significet; est enim in se obscurissima; ergo, etc.

—Resp. Neg. min.: nam, licet multa vaticinia in hoc libro sint obscurissima, et humanitas quoad omnia perfectè non intelligibilia, tamen multa etiam sunt ad mores pertinentia, quæ admodum clara et intelligibilia sunt, propter quæ beatus rectè dicitur qui illa servaverit; veluti cap. 2, agendam esse penitentiam, patienter tolerandas tribulationes, perseverandum usque in finem, et alia plura tum ibi, tum in aliis capitulis. Scopus autem totius libri, ut rectè observat Bellarminus, lib. 4 de Verbo Dei, cap. 19, nihil est aliud quam ut fideles horretur ad perseverantiam et patientiam tempore persecutionum; quæ res est clarissima.

Obj. 3^a: Varii veteres hujus libri non meminerunt, ut Cyrillus Ierosolymitanus, et Patres concilii Laodiceni in Catalogo sacrarum librorum; ergo non est canonicus.—Resp. Neg. consequens; nam, licet aliqui olim de ejus auctoritate dubitaverint, hoc fuit ante universalis Ecclesie decretum; et multò plures fuerunt qui etiam tunc temporis illum habuerunt pro sacro et canonico, ut liquet ex supra dictis.

QUESTIO PROEEMIALIS II.

An auctor Apocalypsis sit S. Joannes apostolus.

Nonnulli, licet librum hunc censeant canonicum, existimant tamen non esse Joannis apostoli opus, sed Joannis discipuli (unius de septuaginta discipulis), qui dicitur *Joannes Presbyter*, et de quo in Catalogo virorum illustrium scribit S. Hier.: *Joannes Presbyteri sepulcrum etiam hodiè apud Ephesum ostenditur*. Antiquus Ecclesie scriptor Papias annotat illum cum Joanne apostolo habitasse Ephesi, atque ibidem propè eundem esse sepultum. Et istam opinionem secutus est S. Dionysius Alexandrinus, uti refert Eusebius Casarensis, lib. 7 Histor. eccles., cap. 20. Atque ipsemet Eusebius, loco jam citato, ab eadem non admodum est alienus. Interim in Chronico suo magis inclinatur in eam opinionem, quæ asserit auctorem Apocalypsis esse Joannem apostolum, prout videtur ex verbis ejus, quæst. seq., prob. 2, citandis. Itaque omnibus istis præfatis non obstantibus.

Resp. et dico: Auctor hujus libri est S. Joannes apostolus et evangelista. Prob. 1^a, quia ita decisum est in concilio Ancyrano, can. ult., approbato in sexta synodo generali. Idem habet concilium Toletanum IV, ut liquet ex ejus verbis quæst. præced. citatis. Similiter concilium Tridentinum, sess. 4, enumerans omnes Libros canonicos, in fine apertis terminis dicit: *Apocalypsim Joannis apostoli*. Prob. 2^a, quia ita etiam censentantique Patres S. Dionys. Areopag., ut quæst. præced. vidimus, vocat Apocalypsim *arcanam et mysticam visionem dilecti discipuli Domini*. Justinus, in Dial. cum Triphone, et Irenæus, lib. 5, circa finem, dicunt illam esse Joannis apostoli. Origenes, in psal. 1, et in fine Comm. in Evang. Joan., illum Joanni

Zebedi filio attribuit; quod etiam facit Eusebius in Chronico ad annum 96. Tertull., lib. 4. contra Marcionem, Apocalypsim Joannis apostoli esse asserit. S. Ambros., in psal. 40, eam dicit esse Joannis Evangeliste; et S. P. Aug., tract. 36 in Joan., ejusdem esse Joannis, cujus est Evangelium. Item S. Hieron., in Catalogo virorum illustrium, supponit neminem suo tempore de istâ re dubitasse.

Obj. 1°: Stylus hujus libri multum differt à stylo Evangelii S. Joannis et ejus Epistolarum; ergo ipse non est ejusdem auctor. — Resp.: Neg. consequens; nam etiam Epistola prima et secunda S. Petri habent diversum stylum; et inter Epistolas S. Pauli stylus Epistolæ ad Hebræos multum differt à stylo aliarum Epistolarum. Ratio autem cur stylus hujus libri differat à stylo Evangelii et Epistolarum, est hæc quod Evangelium sit historicum, Epistolæ sint adhortatorie; liber autem Apocalypsis ferè totus sit prophetica, siquidem nemo ignorat alio stylo prophetica, alio historica et moralia esse scribenda.

Obj. 2°: Hujus libri auctor inculcat nomen suum, dicens: *Ego Joannes*; atqui Joannes apostolus, nec in Evangelio, nec in Epistolis nomen suum exprimit; ergo, etc. — Resp.: Neg. consequens; nam nomen suum in hoc libro prophetico inculcavit S. Joannes apostolus, quia voluit hæc vero similitur imitari prophetas veteris Testamenti, præsertim Danielem, qui sæpè ita loquitur: *Ego Daniel*.

Obj. 3°: In Græcis codicibus hic liber intitulatur: *Apocalypsis Joannis Theologi*; atqui Joannes apostolus non intitulatur nomine *Theologi*; ergo. — Resp.: Neg. minor; nam Dionys. Areop., epist. 10, quam ad eum misit, ita eum vocat, dicens: *Joanni Theologo, apostolo et evangeliste*. Similiter Cyrillus Jerosolymit., catech. 12, ait: *Joanni Theologo credamus, qui enim dixit: In principio erat Verbum*, etc. Jure autem meritisimo ab his aliisque antiquis Patribus *Theologus* nuncupatur, propter sublimem et profundum de Christi divinitate sermonem, ob quem a quibus comparatur, cum ceteri evangeliste comparantur animalibus in terrâ gradientibus.

QUESTIO PROEMIALIS III.

Quandam et ubi Apocalypsis scripta sit.

Resp. et dico 1°: Apocalypsis non est scripta ante excidium Jerusalem per Titum, ut volunt Joannes Annius, P. Salmeron et Hentenius, sed diù post eam. Patet hoc ex eo quod Joannes, cap. 2, v. 13, faciat mentionem Antipæ martyris. Antipæ autem post tempora Titî, sub Domitiano scilicet, martyrium subiit; ut liquet ex Martyrologio Romano, in quo 11 aprilis ita habetur: *Pergami in Asiâ S. Antipæ testis fidelis, cuius meminit S. Joannes in Apocalypsi. Is sub Domitiano imperatore in boeam æneum candentem conjectus, martyrium consummavit*.

Dico 2°: Apocalypsis est scripta sub imperio Domitiani, in insulâ Patmos. Esse scriptam in hac insulâ disertè dicit ipse Apostolus, cap. 1, v. 9: *Ego Joannes.... sui in insulâ, quæ appellatur Patmos, pro-*

pter verbum Dei, et testimonium Jesu. 10: Fui in spiritu in dominicâ die, et audivi post me vocem magnam tanquam tubæ, 11: Dicentis: Quod vides, scribe in libro. Hoc est: Fui missus in insulam Patmos, et dum ibidem fui, facta est mihi revelatio rerum adbitarum. Et hæc contigisse sub imperio Domitiani.

Prob. 1° ex S. Irenæo, lib. 5, cap. 50, ita scribente: *Joannes Apocalypsim vidit. Neque ante multum temporis visum est, sed penè sub nostro seculo, ad finem Domitiani imperii*. Prob. 2° ex Eusebio Cæsarensi, qui in Chronico rem clarè exprimit sequentibus verbis: « Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur. Et sub illo apostolus Joannes in Patmo insulam relegatus Apocalypsim vidit, quam interpretatur Irenæus. » Addit autem hæc contigisse imperii Domitiani anno 14. Eadem verba cum expressione ejusdem anni S. Hieron. inseruit suo Catalogo virorum illustrium; et lib. 1 cont. Jovinian., scribit S. Joannem fuisse apostolum, evangelistam atque prophetam. Atque hoc posterius ita probat: « Vidit enim (Joannes) in Patmos insulâ, in quâ fuerat à Domitiano principe ob Domini martyrium relegatus, Apocalypsim, infinita futurorum mysteria continentem. Refert autem Tertullianus quod Romæ missus in ferventis olei dolium, purior et vegetior exierit quam intraverat. » Tertullianus refert hoc lib. Præscript. cap. 36.

Itaque Domitianus, quamvis in principio sui imperii esset humanus ac clemens, tamen postmodum Neronem imitatus est, et decimo quarto imperii sui anno incipit Christianos persequi; S. Joannem jussit Epheso duci Romam, et ibi damnatum ad mortem in bullentis oleo. Hæc sententia executioni data fuit. Verum divina gratia protexit Apostolum, et eduxit illæsum. Hinc magis offensus Domitianus, quod trucidare desperaret, illum jussit deportari in Patmos insulam; et ibi Dominus Deus illi aperuit Apocalypsim.

Putat quidem S. Epiphanius, hæc. 51, quod S. Joannes Apocalypsim scripsit tempore Claudii Cæsaris; sed hæc est singularis ejus contra alios doctores opinio; quæ jam deseritur ab omnibus.

Solentur argumenta.

Obj. 1° cum D. Kerkherdere: S. Joannes in ferventis olei dolium, et in exilium missus fuit anno æræ vulgaris 66; atqui tunc non imperabat Domitianus, sed Nero; ergo Apocalypsis non est scripta sub imperio Domitiani, sed Neronis.

Prob. maj., quia S. Joannem Ephesi quodammodo successisse apostolatu S. Pauli, communis traditio est, fundata in Irenæo, qui, lib. 5, cap. 5, profitetur se id accepisse à S. Polycarpo; atqui S. Paulus certè reliquit Ephesum anno 57, in vere, nec èo amplius postea rediit; ergo S. Joannes ex Judæâ venit Ephesum jam memorato anno 57. Jam verò post novem annos missus fuit in exilium; ergo hoc contigit anno 66. Prob. hoc ultimum subsumptum ex Chronico Alexandrino, quod hunc habet excellentissimum locum, sine dubio ex aliquo antiquissimo Patre descriptum: *Joannes Theologus egressus in Ephesum egit*

ibi annos novem, et in exilio suo in Patmo annos 15, et reversus iterum in Ephesum, ibi scripsit Evangelium, annos 26 usque ad mortem. Qui anni 26 rursum in nostrâ sententiâ inveniri nequeunt. Nam si scripsit Apocalypsim anno 95, post exilium suum, ad summum potuit supervivere 6 annis, siquidem nemo differt ejus mortem ultra annum 101.

Resp.: Neg. major et minor prob.; etenim quod S. Paulus post prima vincula Romanæ, è quibus liberatus fuit anno 65, redierit Ephesum, manifestum est ex iis que diximus quest. ult. in Acta Apostolorum, et quest. 2 in epist. ad Timoth. Item in Chronologia historia Apostolorum. Interim etiam datâ istâ minore, inde adhuc nequaquam concludi potest quod S. Joannes in exilium missus fuerit anno 66: nam Chronicum istud Alexandrinum, in quo se fundat Kerkherdere, sæpè interpolatum fuisse fatetur omnes; ergo argumenta que inde desumuntur non sufficiunt, ut in eis possit fundari aliqua sententia; sed tantum ad hoc valent, ut alicui sententiæ, sufficienter aliunde probatæ, aliquid ponderis addatur. Et sanè quod Chronicum illud quoad numeros annorum sit corruptum aut mendosum, etiam insistendo principiis Kerkherdere, est manifestissimum; siquidem juxta ipsum S. Joannes mortuus est anno æræ vulgaris 97. Si inde subtrahantur anni 26, quibus dicitur post exilium adhuc supervixisse, sequitur ipsum ex Patmo Ephesum rediisse anno 71. Ac proinde in Patmo non annos 15, ut habet præfatum Chronicum, sed ad summum 5 potuit agere S. Joannes. Nec hoc negat, sed apertis terminis asserit Kerkherdere in Monarchiâ Romæ pagani, pag. 19. Cùm igitur, ipsomet fateente, sit corruptum quoad numerum 15, etiam nos possumus dicere quod sit corruptum quoad numeros 9 et 26, præsertim cùm in eodem Chronico ad annum 95 reperiat locus nobis omnimodè favens; siquidem ex S. Irenæo ibi dicitur quod exilium S. Joannis contigerit tempore Domitiani; quem locum Kerkherdere vel non inspexit, vel referre neglexit.

Obj. 2°: S. Polycarpus, in fragmentis quæ reperiantur apud Victorem Capuanum, postquam dixisset Jacobum martyrio coronatum, de Joanne subjungit: « Fratrem verò ejus Joannem transiturum absque martyrio, etc. *Legitur et in dolio ferventis olei B. Joannes fuisse demersus.* » Atqui, si hoc contigisset tempore Domitiani, non dixisset *legitur*; sed positive id asseruisset, quandoquidem tunc esset familiarissimus Joannis discipulus; adeoque absque dubio ex ejus ore illud audivisset; ergo, etc. — Resp.: Neg. minor; nam verba illa S. Polycarpi non magis Kerkherdero quàm nobis favere possunt. Si enim hoc contigerit sub Nerone, manet eadem ratio, scilicet quod similiter id absque dubio ex ipso S. Joannis ore scire poterit. Quomodo ergo potuit dicere *legitur*? Dico itaque, sive sub Nerone, sive sub Domitiano id contigerit, S. Polycarpum potuisse dicere *legitur*, siquidem facta sanctorum referebantur in Acta, et scribebantur. Potuit ergo illud de S. Joanne jam tunc esse scriptum, et ita loqui S. Polycarpus.

Obj. 3°: S. Hieron., lib. 1 contra Jovinianum, ex Tertulliano refert quod S. Joannes à Nerone missus in fervens oleum, purior atque vegetior inde exierit; ergo, juxta Tertullianum et S. Hieron., id contigit sub Nerone. — Resp.: Neg. consequens; nam, licet in quibusdam editionibus operum S. Hieron. ita habeatur, tamen sic non habetur apud Tertullianum, upote quæ simpliciter dicit: *Apostolus Joannes postquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur, ubi nihil dicitur de tempore quo id contigit. Unde omnino vero simile est quod in istis editionibus operum S. Hieron. sit mendum, scilicet quod ad Nerone sit positum loco *rei Romæ*. Nec hoc divinat; nam ipsemet S. Hieron. duabus lineis ante dicit quod hoc contigerit sub Domitiano; uti patet supra ex prob. 2; ac proinde non est apparentia quod ibi illud à Nerone vult et simpliciter retulisset, sed potius illud improbabet. Adde quod plurima S. Hieron. exemplaria loco à Nerone habeant Romæ.*

Nec reponatur cum Kerkherdere: Ille liber Tertulliani, ubi hoc reperitur, est fortè perditus; nam sicuti hoc gratis dicitur, ita jure negatur: alias enim posset quilibet pro libitu multos effingere libros perditos.

Inst.: Habetur fundamentum hoc dicendi: etenim ubi Tertullianus in suo opere nobis cognito ponit de Joanne: *Nihil passus est*, etc. S. Hieron. addit quod fuerit factus *purior atque vegetior*. Hoc autem videtur aliunde quàm ex operibus Tertulliani nobis cognitis habuisse; ergo, etc. — Resp.: Neg. ant., et ad prob. dico quod Tertullianus ex illis verbis: *Nihil est passus*, plus reliquerit intelligendum quàm significa erit, sicuti satis sæpè fit. Unde S. Hieron. tantum magis explicuit illud quod dixerat Tertullianus; et sic non debuit hoc habere aliunde quàm ex operibus Tertulliani nobis cognitis.

Obj. 4°: Apocalypsis Syriaca hunc titulum habet: *Revelatio que facta est Joanni Evangelistæ à Deo in Patamou insulâ, quo ejecit eum Neronus Kaiser*. Item varia manuseripta Evangelii S. Joannis, nimirum Græcæ, Arabicæ et Copticæ manifestè habent Joannem fuisse in Patmo tempore Neronis; siquidem in eorum præfationibus dicitur ipsum sub Nerone scripsisse Apocalypsim. Idem etiam asserit Theophylactus in prologo ad Evangelium Joannis. — Resp. ex talibus titulis aut præfationibus nihil omnino posse concludi; nam incerti sunt illarum auctores, incertum tempus quo illæ sunt compositæ; et fieri potuit ut compositæ sint ab aliquibus amanuensis indoctis, et ignavis eventis ac temporis rerum. Ad Theophylactum autem dico quod hic in cap. 20 Math. etiam asserat S. Joannem scripsisse Evangelium in exilio; et tamen modò apud omnes certum est eum illud post exilium scripsisse. Si ergo Theophylactus ibi fallitur, quidam et hic? Itaque vel iste error, vel illa loca sunt mendosa.

Obj. 5°: S. Hieron. Martyr dicit quod S. Joannes in exilio fuerit *ad metallâ damnatus*; quod demonstrat ipsum tunc needum fuisse senem. Quippe ob senectutem... ab opere faciendis immunus erat, etiam qui ante

senectutem fuerat ad metalla damnati, teste Eusebio de Martyribus Palaestinae ad annum septimum. Atqui S. Joannes tempore persecutionis Domitiani omnino senex erat, ut omnes fatentur; ergo non videtur tunc potuisse ad metalla damnari, ac consequenter Apocalypsis non est scripta sub imperio Domitiani. Addit S. Victorinus quod Joannes ab exilio revocatus fuerit post mortem *Tyranni*, qui, inquit Kerkherdere, est Nero Antonomasticæ. — Resp.: Apud S. Victorinum expressè habetur quod Joannes in insulam Patmos fuerit relegatus sub Domitiano. Unde nego conseq., et dico non debere videri mirum, etiamsi S. Joannes jam senex ad metalla damnatus fuerit: nam licet leges Romanae in eo faverent senioribus, tamen Romani ex odio magno quo prosequantur fideles christiani, poterunt in eo leges excedere, quandoquidem Christiani eis essent abominabiles. Vide quæ dicta sunt in Ep. ad Cor., cap. 15, quæst. 3, in respons. ad obj. 2.

Accedit quod senes poterint ab opere metallorum liberari, et interim ad metalla condemnari, ut per hoc certam infamiam notam incurrerent; sicut apud nos aliqui, v. g., senes, tametsi similibus operum incapaces, ad infamiam notam incurrendam, condemnari possent ad trimeses. Nec huic responsioni obstat quod cap. 1, v. 9, Apostolus dicat: *Ego Joannes, frater vester, et particeps in tribulatione*; nam per hoc tantum insinuat quod particeps fuerit eorumdem tribulationum, quas patiebantur alii fideles; has autem potuit pati, tametsi ab opere metallorum esset liberatus.

Quantum ad secundum, dico quod, quamvis vox *Tyrannus* antonomasticè posset significare Neronem, tamen hoc non impedit quinominis possit alius, in crudelitate Neroni similis, eadem voce significari; ac proinde nihil obstat quinominis ista vox significet Domitianum, utpote qui, ut S. Hieron. alique antiqui historici ecclesiastici referunt, in crudelitate non multum cessit Neroni.

Obj. 6°: Clemens Alexandrinus, in libro cui titulus: *Quis dives servetur*, apud Euseb., lib. 2 Histor. eccles., cap. 17, hanc de S. Joanne refert historiam: « Ubi tyranno mortuo, ex insula Patmo erat Ephesum reversus, quorundam rogatu ad finitimas gentes proficiscitur, hic episcopos constituturus, illic integras ecclesias ritè dispensaturus... At cum ad urbem quandam non longè inde distantem se contulisset... adolescentulum, corporis viribus valentem, vultu et oris conformatione venustum, animi impetu flagrantem, foris conspicuus, statim in eum qui ibi episcopus erat constitutus, oculos convertit, eumque sic affatus est: Hinc adolescentulum omni studio, curâ et cogitatione, coram Ecclesiâ et Christo teste, tibi traque fidei commendo. » Addit deinde Clemens Alexandrinus quod ille adolescens evaserit, et factus sit dux latronum; idque *longo tempore*, ut habet S. Chrysost. apud Baronium ad annum Christi 98, num. 18, S. Joannes postea istum episcopum denno invisens, et id inaudiens, descendit equum, et ecurrat ut illum juvenem alicubi reperiret, et reduceret ad meliorem frugem.

Porrò ex prefatis verbis: *Ex insula Patmo*, etc., manifestum est quod ista historia non tantum quoad finem, sed etiam quoad initium suum contigerit postquam Joannes esset revocatus ab exilio. Atque hinc infert Kerkherdere quod Apostolus non potuerit esse relegatus sub Domitiano, quia requiritur majus tempus ut omnia ista potuerint perfici. Deinde S. Joannes nimis senex fuisset quam ut equum possent ascendere, quandoquidem S. Hieron., in cap. 6 Ep. ad Galat. referat Joannem post mortem Domitiani ne incedere quidem amplius potuisse, et solitum ad ecclesiam portare. — Resp., quidquid sit de veritate istius historiae, quam hic quidem non discutere, sed tantisper supponere volo, inde nequaquam sequi quod ex eadem conatur inferre Kerkherdere, siquidem omnia ista etiam post mortem Domitiani contingere poterunt. Cum enim S. Joannes post extinctum hunc tyrannum, juxta aliquos adhuc sex, juxta alios quinque aut quatuor annis supervixerit, facile omnia perfici poterunt. Supponatur igitur quod in initio primi anni quo S. Joannes ex Patmo rediit Ephesum, et deinde statim visitavit alias circumjacentes ecclesias, ille adolescens fuerit ab ipso commendatus isti episcopo; et deinde idem adolescens post quinque menses aggregatus sit consortio seu societati latronum, et tunc post tres aut quatuor menses dux ab ipsis electus, ducatum istum quatuordecim aut quindecim mensibus egerit, verum erit quod *duces latronum egerit longo tempore*, ut habet S. Chrysost.; nam qui similem vitam egit per tot menses, sano sensu potest in eâ dici mansisse longo tempore. Deinde supponatur quod S. Joannes immediatè post prefatos menses istum episcopum denno invisit, nihil implicat quinominis tunc adhuc, saltem mediante adjutorio aliorum, equum ascendere potuerit. Quidquid sit, Joannem tunc valde senem fuisse liquet ex ipsomet Clemente Alexandrino, qui ait quod *etatis suæ obitus*, juvenem illum *pro viribus properè* insecutus sit. Insuper cum idem Clemens subjungat quod S. Joannes jam istum perditum juvenem accedens, ei dixerit: *Miserere laboris mei, fili; ne formides... Christus me misit ad te*, etiam optimè dici potest quod Deus ipsi ad hoc speciales dederit vires, ut talem scilicet ad bonam frugem reduceret, qui scriptus erat in libro vite, siquidem mira tunc, præcipuè circa apostolos et viros apostolicos agebantur. Quantum verò ad S. Hieron., non hic dicit quod S. Joannes immediatè post mortem Domitiani non potuerit amplius ire aut incedere, sed quod id contigerit in ultimâ ejus senectute, puta anno ultimo vite ejus. Jam autem cum hoc valde benè consistit quod adhuc potuerit incedere in fine biennii, vel initio triennii ab exilio suo. Etenim sæpè videmus quod senes, etiamnum adhuc optimè valentes, post unum alterumque mensem, imò post unum alteram septimanam statim deficiant, et quodammodo corruant.

QUÆSTIO PROÆMIALIS IV.

Quot et quales sint visiones apocalypsicæ.

Resp. et dico 1°: Juxta Bedam, Pererium et Vic-

CAPUT PRIMUM.

Propontur libri titulus et elogium; dein subditur ejus dedicatio senex Trinitatis. Tertio est prologus continens narrationem primæ visionis; describit enim speciem gloriosam Christi, quem vidit in medio septem candellabrorum.

QUÆSTIO PRIMA.

Qua sint septem spiritus qui assistunt coram Deo.

Vers. 1: *Apocalypsis Jesu Christi*, hoc est, revelatio facta per Jesum Christum; non quidem immediatè, sed mediante angelo. Hinc enim statim subjungitur: *Significavit, mittens per angelum suum sermo suo Joanni*. Dominus Deus ita etiam passim patriarchis et prophetis locutus fuit in antiquo Testamento. *Quam dedit illi Deus*, id est, quam Deus Pater dedit seu revelavit Filio suo Jesu Christo, ut ipse eandem palam faceret suis servis, fidelibus christianis. Etenim apostoli omnia sua dederunt, et accepterunt à Christo, Christus autem à Deo. Porrò Deus Pater Christo Domino non fecit novas revelationes; hic enim et tantquam homo novit omnia. Deus Verbum omnia per naturam ac æternam suam generationem, homo autem Christus omnia novit per hypostaticæ assumptionis gratiam, quæ illi communicavit omnes thesauros divinæ sapientiæ; et hoc in primo puncto conceptionis per Spiritum sanctum ex Maria virgine. Proinde de hæc revelatione, non de aliquâ novâ hic loquitur Apostolus.

Vers. 4: *Gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat*, etc. Aliqui hæc verba accipiunt de Deo Patre. Verum clausula: *Et qui venturus est*, evincit ipsa esse accipienda de Deo Verbo; nam ad extremum judicium non Deus Pater, sed Deus Filius est venturus.

Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt. Per septem spiritibus Primasius, Rupertus et nonnulli alii intelligunt Spiritum sanctum, qui in suis donis est septemplex; existimant enim quod S. Joannes hic septem Asie ecclesias precetur gratiam et pacem à totâ sacrosanctâ Trinitate, Patre, Filio et Spiritu sancto. Verum hæc expositio non subsistit: nam de Spiritu sancto nullatenus dici potest quod *in conspectu throni ejus sit*, siquidem ipse potius est in throno, ut Dominus Deus, non in *conspectu throni*, quod more Scripturæ de iis qui Deo ministrant dici solet. Itaque

Resp. et dico: Per septem spiritus intelliguntur septem principales angeli qui assistunt Deo, quasi stipitatores ac primores regni ipsius, parati ad omne imperium Dei, vel per se, vel per alios inferiores angelos exequendum, præsertim in curâ et administratione hominum.

Prob. 1° ex cap. 5, v. 6, ubi de eisdem septem spiritibus mentionem faciens S. Joannes, ait: *Et vidi; et ecce in medio throni, et quatuor animalium, et in medio cornua septem, et oculos septem; qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram*. Ergo prefati spiritus sunt angeli; hi enim à Deo mitti solent. Imò Angelus

gam, tota Apocalypsis materia in septem partes sive visiones dividitur: prima incipit à cap. 1, et finitur cap. 3. In hæc visione à v. 9 exhibetur Joanni similis Filio hominis, id est, Christus, in medio septem candellabrorum aureorum, qui illum septem episcopis et ecclesiis Asiæ jubet scribere, partim ut in fide constantes sint, partim ut vita sua emendent. Secunda visio incipit à cap. 4, et protrahitur usque ad cap. 8. In hæc videt Joannes agnum, inter quatuor animalia et viginti quatuor seniores. aperire librum septem sigillis signatum. Tertia visio inchoatur à cap. 8, et terminatur cum fine cap. 11. In hæc ostenduntur Joanni in septimo sigillo septem angeli septem tubis canentes, ac magnas clades orbi inducentes. Quarta à cap. 12 usque ad finem cap. 14; in quâ sub figurâ mulieris amictæ sole parturientis, et draconis eam insequentis, Ecclesiæ persecutiones et simul victoria, quas de tyrannis referet, describuntur. Visio quinta à cap. 15 usque ad 17; in quâ exhibentur septem angeli, septem phialas et plagas novissimas in orbem effundentes. Sexta à cap. 17 usque ad finem cap. 20; in quâ declaratur damnatio et incendium meretricis magne, puta Babiloniensis, id est, Romæ pagane; item exitum diaboli et Antichristi, omniumque ejus assecularum. Visio septima à cap. 21 usque ad finem libri; in quâ exhibetur sponsa Agni, Jerusalem nova descendens de celo, ejusque ornatus, magnificentia et gloria describitur.

Dico 2°: Quales fuerint visiones apocalypsicæ, indicat ipsemet Joannes, cap. 1, v. 10, dicens: *Fui in spiritu*, hoc est, fui raptus mente, fui in visione imaginariâ, vel in extasi. Nam licet visio imaginariâ quandoque fallat, est tamen magis abstracta à rebus corporeis quam sensus externi, idcirco passim appellatur *cognitio spiritualis*, et sæpè dirigitur à Spiritu sancto. Et ita juxta D. Thomam 2-2, q. 174, a. 2, ad 3, factum passim est in prophetis; adeoque et hic in S. Joanne, qui omnia Apocalypsis mysteria non per oculos aut alios corporis sensus percepit, sed per spiritum seu sensum internum. Unde sicuti in spiritu positus spiritualia vidit, ita voces quas audivit spirituales fuerunt.

Observandum etiam est pleraque in Apocalypsi non esse intelligenda in sensu literali proprio, sed in figurato seu metaphorico; verba enim quibus varias figuras Joannes describit, et quas in suis visionibus vidit, non significant id ad quod significandum primariò sunt instituta, sed id ad quod Spiritus sanctus, qui verba illa dictavit, ea transtulit; quod est proprium sensus figurati seu metaphorici. Aliquando hic sensus metaphoricus exponitur, v. g., cap. 1, v. 20, ubi dicitur: *Candellabra septem, septem ecclesiæ sunt*; sed cum id ubique non fiat, hinc oritur summa Apocalypsis obscuritas, et illam explicandi difficultas.